

40 doelstellingen kinderop

Jan Peeters

inspireren de vang in Vlaanderen

Foto's: Hilde Braet (in cirkel) en Caroline Boudry (overigen)

Jan Peeters brengt verslag uit over de invloed van de 'Doelstellingen voor Kwaliteit in voorzieningen voor jonge kinderen' op de kinderopvang in Vlaanderen

Het Netwerk Kinderopvang van de Europese Commissie dat tussen 1986 en 1996 actief was, heeft een zeer belangrijke invloed gehad op het denken over de kwaliteit van de voorzieningen voor kinderen in de Europese lidstaten.

Vóór het Netwerk Kinderopvang van start ging, was het kinderopvanglandschap in Europa niet in kaart gebracht. Er bestond ook geen internationale consensus over wat goede kwaliteit in voorzieningen voor kinderen nu precies inhield. In 1991 kwam hierin verandering met het verschijnen van 'Kwalitatieve Dienstverlening aan Jonge Kinderen' (Irene Balaguer, Helen Penn en Juan Mestres). In dit document trachtten de auteurs maatstaven uit te werken voor een kwalitatieve opvang van jonge kinderen. Het werd door de nationale vertegenwoordigers van het Netwerk verspreid in de verschillende lidstaten om de discussie binnen de sector op gang te brengen. Voor het eerst was er een referentiekader dat onderzoekers en beleidsmensen de mogelijkheid gaf om de situatie in eigen regio of land te toetsen aan andere lidstaten.

Aan het einde van zijn mandaat gaf het Netwerk een nieuwe brochure uit. Daarin werden de resultaten van de discussies over kwaliteit binnen de lidstaten in 40 doelstellingen gegoten die de lidstaten tegen 2006 in de praktijk zouden moeten omzetten.

Beide documenten van het Netwerk kregen heel wat aandacht in de lidstaten, van onderzoekers, trainers en beleidsmensen, die de informatie doorgaven aan de sector zelf. Hebben deze Europese maatstaven voor kwaliteit nu ook de realiteit van de kinderopvang in de lidstaten van de Unie beïnvloed? Laten we als voorbeeld eens nagaan wat de invloed van de Europese brochures over kwaliteit is geweest in Vlaanderen.

Criteria voor evaluatie

In 1992 werd het eerste document van het Netwerk Kinderopvang in Vlaanderen verspreid onder de titel 'Kwalitatieve Dienstverlening'. De brochure trok in eerste instantie vooral de aandacht van de onderzoeks- en ondersteuningsorganisaties die voor de kinderopvang werken, wat blijkt uit tal van publicaties rond kwaliteit die zeer expliciet naar dit document verwezen.

Vaktijdschriften stelden themanummers samen over kwaliteit en in 1993 publiceerde het VBJK (het Expertisecentrum voor Opvoeding en Kinderopvang) een boek waarin de Vlaamse kinderopvang werd doorgelicht aan de hand van de criteria van het Netwerk Kinderopvang. Dit boek *Werken aan een betere kinderopvang* bevat een overzicht van de onderzoeken die sinds 1979 werden gevoerd in de Vlaamse kinderopvang en weegt telkens de resultaten af aan de maatstaven voor

kwaliteit die het Europese Netwerk naar voor had geschoven.

Voor het VBJK zijn de conclusies uit dit boek een inspiratiebron voor activiteiten en projecten die zij sinds 1993 opzetten. Toen werd vastgesteld dat er geen opleiding voorhanden was voor de opvangouders, zette het VBJK in 1993 een opleiding op en implementeerde die in de hele sector. Men constateerde ook dat er geen allochtone begeleidsters werkten in de Vlaamse kinderopvang. Op basis van de maatstaven voor kwaliteit pleitte het VBJK in een artikel uit 1993 dan ook voor een opleidings- en tewerkstellingsproject dat allochtone vrouwen zou opleiden voor een baan in de kinderopvang. Dit project ging in 1995 van start in samenwerking met de overheidsorganisatie Kind en Gezin en hielp 25 allochtone begeleidsters aan een diploma en een baan. Anno 2004 kunnen we stellen dat er een mentaliteitswijziging heeft plaatsgevonden, die maakt dat overal in de grote steden allochtone leidsters aan de slag zijn.

'De 40 doelstellingen bleken zeven jaar na hun verschijnen niets aan actualiteitswaarde te hebben ingeboet'

Vanaf midden de jaren negentig betrof de overheidsinstelling Kind en Gezin de sector van de kinderopvang sterk bij het beleid via tal van adviesgroepen. Toen in 1995 het tweede document verscheen, 'Doelstellingen voor kwaliteit in voorzieningen voor jonge kinderen' (zie pagina 23) verwezen deze adviesgroepen meer-

maals naar de veertig concrete doelstellingen die dit document voorstelt. De criteria van het Netwerk voor de aanstelling en het opleidingsniveau van het personeel bepalen de discussies binnen adviesgroepen van opleidingsexperten tot op heden.

Door de confrontatie met de doelstellingen van het Europees Netwerk werd Vlaanderen zich bewust van het feit dat het nog een hele weg heeft af te leggen: voor slechts 20% van de banen in de kinderopvang is een diploma vereist en de bestaande opleidingen zijn veel korter dan het netwerk adviseert. In 2002 werd dit gebrek aan degelijke opleidingen ook vermeld als een zwak punt van de Vlaamse kinderopvang in de OESO-doorlichting. Ondertussen is er heel wat werk verzet en kunnen we spreken van een opleidingsbeleid binnen de kinderopvangsector. Er werden nieuwe initiatieven genomen zoals de Erkenning van Verworven Competenties-procedure, die de ervaring van personeelsleden zonder diploma in rekening brengt en hen daardoor sneller aan een diploma kan helpen.

'De stimulerende invloed van Europa is verminderd met het stopzetten van de activiteiten van het Netwerk Kinderopvang'

Een andere doelstelling was dat 20% van de medewerkers mannen zouden moeten zijn. Dit was in Vlaanderen aanleiding tot de campagne 'Mannen voor kinderopvang', die tot doel had het aantal mannen in de Vlaamse kinderopvang te verhogen. Deze campagne bleek een groot succes in de opleidingen buitenschoolse kinderopvang: het aantal mannelijke cursisten steeg van 6,5% tot 19,6%.

Impact op de nieuwe regelgeving

De maatstaven en doelstellingen voor kwaliteit hadden ook een grote invloed op het kwaliteitsdecreet dat in 2004 werd ingevoerd. Samen met de sector stelde

Kind en Gezin minimale kwaliteitseisen op. Elke voorziening werd verplicht om zijn procedures uit te schrijven en zo het eigen kwaliteitsbeleid vorm te geven. De 40 doelstellingen waren hierbij een bron van inspiratie. Ze kwamen ter sprake bij het opstellen van opleidingsvereisten, de verplichting het pedagogisch beleid te expliciteren en het toevoegen van een non-discriminatieclausule in de minimale kwaliteitseisen.

In juni 2003 maakte het VBJK een evaluatie van de buitenschoolse kinderopvang op basis van de 40 doelstellingen van het Netwerk. De 40 doelstellingen bleken 7 jaar na hun verschijnen niets aan actualiteitswaarde te hebben ingeboet en zijn nog steeds een adequaat middel om mogelijke verbeteringen en hiaten in het kinderopvangbeleid op te sporen. De evaluatie maakte duidelijk dat Vlaanderen een enorme sprong voorwaarts had gemaakt in de buitenschoolse opvang. In tien jaar is Vlaanderen erin geslaagd een beleid uit te stippelen dat op lokaal niveau kan worden gestuurd. Het kwaliteitsdecreet zorgde ervoor dat elke instelling zijn pedagogische visie heeft geëxpliciteerd. We scoren goed doordat de voorzieningen een beroep kunnen doen op pedagogische begeleiders en door de fraaie resultaten die we hebben behaald bij het werven van meer mannelijke cursisten. Verder voldoen de Vlaamse instellingen aan de voorgeschreven personeelsratio (1 opvoedster voor 15 kinderen). Aan de andere kant leren de 40 doelstellingen ons dat de sector van de buitenschoolse opvang nog inspanningen moet leveren op het gebied van beloning en opleidingsniveau. Er is ook nog veel werk aan de winkel op het vlak van ouderparticipatie en toegankelijkheid van deze voorzieningen.

Tot slot is het belangrijk dat de 40 doelstellingen ook werden gebruikt als inspiratiebron en voorgesteld werden als richtsnoer op de Staten-Generaal van het Gezin die de Federale Staatssecretaris voor het Gezin in het leven heeft geroepen. De doelstellingen van het Europees Netwerk Kinderopvang bleken een goed middel te zijn om zwakke plekken te ontdekken in de werking van voorzieningen voor gezinnen in de beide landsdelen, doordat zij een gemeenschappelijk referentiekader bieden voor zowel de Franstalige als de Vlaamse Gemeenschap van België.

Samenvattend kunnen we stellen dat de beide discussiedocumenten hebben geholpen om pijnpunten in de Vlaamse kinderopvang op te sporen en ook een niet te onderschatten rol hebben gespeeld in het beleid van de overheidsorganisatie Kind en Gezin. Dit succes is deels te danken aan de onderzoekscentra en ondersteuningsorganisaties die de 40 doelstellingen telkens weer onder de aandacht brachten. Maar de overheidsorganisatie Kind en Gezin en ook de sector zelf hebben open gestaan om de kwaliteitsmaatstaven van de Europese experts in de praktijk om te zetten. Dit heeft zonder twijfel bijgedragen aan het effect op het beleid en op de regelgeving.

Helaas is de stimulerende invloed van Europa verminderd met het stopzetten van de activiteiten van het Netwerk Kinderopvang van de Europese Commissie. Hopelijk zullen andere Europese netwerken deze taak overnemen. Wellicht kan 'Kinderen in Europa' als spreekbuis dienen voor de vele netwerken die in Europa actief zijn op het vlak van voorzieningen voor kinderen.